

29. מטרס, חגית. ספר י סגולות מנהגים ואמונות בתחום הרפואה העממית לפי ספר תולדות אדם. - ירושלים : מוציא לאור לא ידוע. - 1980
30. מטרס, חגית. מברית אדם להבראתו עיונים בספרי סגולות ורפואות \ על בריאה ועל יצירה במחשבה היהודית : ספר היוכל לכבודו של יוסף דן, טובינגן, 2005, ע' 147-164.
31. מטרס, חגית. כי מלאכו יצווה לך לשמרך בכל דרכיך : קמיעות לילדת ולילד בירושלים בימינו \ בתוך : רימונים, כרך ה (תשנ"ז), ע' 15-27.
32. מטרס, חגית. צורות ומגמות בספרי סגולות ורפואות בני זמננו \ בתוך : הקונגרס העולמי למדעי היהדות 11, ד. 2 (תשנ"ד) 29-3.
33. נגאל, עגליה. בעל-שם למאסר עולם : גורלו הטראגי של הרב הירש פרנקל. - רמת גן : הקתדרה לחסידות ע"ש שניידרמן - אוניברסיטת בר-אילן. - 1993.

УДК 141

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-346-3-95>

Орехова А. А.

ORCID: 0009-0002-7211-1191

студентка кафедри біблійної теології

філософсько-богословського факультету,

викладачка давньоєврейської мови

сертифікатної програми “Від слова до слова”

Український католицький університет

м. Львів, Україна

ІСТОРИКО-ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНТЕКСТ ТЕРМІНІВ **זונה I קדשה** В БЕРЕШИТ 38:12–26

Ключові слова: ТаНаХ, *zōnā* і *qəḏēšā*, Тамар, блудниця, жриця, сакральна (культува) проституція, храмова повія, священний шлюб, Месопотамія, Угарит.

Українська гебраїстика, що активно починає розвиватися, потребує не тільки безпосередньої роботи з масоретським текстом, а й ознайомлення з актуальними дослідженнями світової науки, а також міждисциплінарного підходу, залучення методів та результатів із суміжних наукових напрямків. Такий цілісний підхід дає ґрунтовне знання про світ, людину та культуру. Досліджуючи давньоєврейський текст ТаНаХу, потрібно звертатися до історико-культурного середовища, археології стародавнього Близького Сходу, щоб зрозуміти контексти, у межах яких виникали біблійні тексти. Це дає можливість глибшого розуміння тексту, відкриває його нові інтерпретаційні грані, перспективи філологічних студій.

Прикладом оновленого прочитання тексту стає історія Тамар з Берешит 38:12–26, у якій на окреслення Тамар біблійний автор використав два терміни – **זונה** (*zōnā*) та **קדשה** (*qəḏēšā*). До 70-х років

минулого століття обидва давньоєврейські слова в багатьох англійських та італійських біблійних текстах перекладалися як “блудниця” та “сакральна повія”, а історія Тамар розглядалася як яскравий приклад феномену сакральної (культової) проституції на стародавньому Близькому Сході.

Ситуація змінилася після виходу у світ праць Д. Арно та Е. Фішера, які критично поглянули на тексти, що з XIX ст. вважалися доказами наявності культової проституції в месопотамському контексті, а також після археологічних відкриттів у Рас-Шамра (сучасна Сирія), Ніппурі та Сіппарі (сучасний Ірак). Підхід до сакральної проституції як поширеного феномену був переглянутий багатьма науковцями, серед яких професор Маєр І. Грубер (Університет Давида Бен-Гуріона в Негеві, Ізраїль), Джоан Гуднік Вестенгольц (Східний інститут Чиказького університету, США), доктор Елейн А. Гудфренд (Каліфорнійський університет, США), Джулія Ассант (Колумбійський університет, США), Стефані Бюдін. Парадигма наявності феномену сакральної проституції на стародавньому Близькому Сході, що існувала раніше, змінилася на два основних погляди: 1) феномен деякий час існував на локальних територіях і не завжди був пов’язаний із сексуальними практиками, 2) феномен ніколи не існував в історичному контексті, а є лише мітом, вигаданим приблизно в V ст. до н. е.

З моменту появи інших парадигм у сприйнятті феномену сакральної проституції виникла проблема у прочитанні історії Тамар, оскільки й далі невідомо, з якою метою біблійний автор використав два слова з протилежним, на наш погляд, сенсом на окреслення однієї героїні.

Серед запропонованих науковцями інтерпретацій вживання двох термінів можна навести основну ідею дослідження Грубера, який сприймає єврейські терміни *zōnā* та *qəḏēšā* як синоніми, що треба перекладати як “повія”, адже єврейські терміни *qadeš* (m, sg) та *qəḏēšā* (f, sg) Маєр Грубер розглядає як два абсолютно різні поняття: *qadeš* позначає ханаанського культового функціонера, проте *qəḏēšā* – комерційну (світську) повію, незважаючи на те що обидва слова походять від \sqrt{qds} .

Фішер, на відміну від Грубера, наполягав на тому, що використання термінів *zōnā* та *qəḏēšā* як синонімів позбавляє сенсу питання Хіри та відповідь мешканців міста в Берешит 38:21, коли вони використовували слово *qəḏēšā* на позначення повії, хоча могли використати слово *zōnā*.

Стефані Бюдін пропонує мотив контрастів (протиставлення термінів *zōnā* та *qəḏēšā*) при поясненні застосування біблійним автором одразу двох термінів на позначення Тамар, підкреслюючи, що мотив контрастів домінує в оповідях книги Берешит. Водночас нам не варто розглядати переклад слова *qəḏēšā* “священна повія” як достовірний.

Сучасна наука не має одноставного погляду на Берешит 38:12–26, як і однозначного тлумачення терміна *qəḏēšā*. Однак інтерпретація

визначення *qadēšā* як “культова повія” сьогодні майже не зустрічається в наукових працях.

Компаративістський метод із залученням вибраних текстів стародавнього Близького Сходу, а саме шумерських, аккадських, угаритських джерел, дає змогу знайти інше пояснення використання автором двох давньоєврейських термінів на окреслення Тamar. Таке протиставленням двох термінів із протилежним, на наш погляд, сенсом є літературним прийомом, що застосовується біблійним автором для акценту на розв’язанні історії Тamar у близькому контексті (Берешит 34, 37, 43) та далекому контексті. Ця інтерпретація дає поштовх для розвитку жіночих біблійних студій та семітської філології в українському науковому контексті.

Література:

1. Геродот. Історія у дев’яти книгах, переклад А. Білецького. Київ : Наукова думка, 1993. 576 с. [Електронний ресурс] http://www.ae-lib.org.ua/texts/herodotus_historiae_1_ua.htm#01

2. Еліаде, Мірча. Трактат з історії релігій / пер. з фр. Олексія Панича. Київ: Дух і Літера, 2016. 520 с.

3. Цолін, Дмитро. Арамейська мова біблійних текстів і Таргума Онкелоса: підручник. Київ : Дух і Літера, 2017. 392 с. (Серія “Бібліотека юдаїки”).

4. Черноіваненко В. В. Мотиви і сюжети нетрадиційного еротизму в Єврейській Біблії: питання інтерпретації // Сходознавство/ № 71–72. Київ : Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, 2015. С. 108–121.

5. Abusch, Tzvi. The Witchcraft Series Maqlû. SBL Press, Atlanta, Georgia, USA, 2015.

6. A Concise Dictionary of Akkadian edited by Jeremy Black, Andrew George, Nicholas Postgate, 2nd (corrected) printing. Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, 2000 7. A Dictionary of the Ugaritic Language in the Alphabetic Tradition, Third Revised Edition, part one *Ā/Ī/Ū-K* by Gregorio del Olmo Lete, Joaquín Sanmartín, translated and edited by Wilfred G. E. Watson. BRILL, Leiden, Boston. Copyright 2015 by Koninklijke Brill nv, Leiden The Netherlands.

7. Assante, Julia. Bad Girls and Kinky Boys? The Modern Prostituting of Ishtar, Her Clergy and Her Cults / Tempelprostitution im Altertum: Fakten und Fiktionen, Herausgegeben von Tanja S. Scheer unter Mitarbeit von Martin Lindner, Verlag Antike – Berlin: 2009. P. 23–54.

8. Assante, Julia. The kar.kid/ ḥarīmtu, Prostitute or Single Woman? A Reconsideration of the Evidence / Ugarit-Forschungen, Internationales Jahrbuch für die Altertumskunde Syrien-Palästinas, herausgegeben von

Manfried Dietrich, Oswald Loretz, band 30, 1998. Ugarit-Verlag – Münster, 1999. P. 5–96.

9. Beaulieu, Stéphane. *Eve's Ritual: The Jadahite Sacred Marriage Rite / A Thesis in The Department of Religion/Present in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Arts (History and Philosophy of Religion) at Concordia University, Monreal, Quebec, Canada, December, 2007.*

10. Budin, Stephanie Lynn. *The Myth of Sacred Prostitution in Antiquity.* Cambridge University Press, The Edinburgh Building, Cambridge CB2 8RU, UK First published in print format, 2008.

11. DeGrado, Jessie. *The אִשָּׁה זָנָה in Hosea 4:14: Putting the (Myth of the) Sacred Prostitute to Bed / Vetus Testamentum 68, 2018, BRILL. P. 1–33.*

12. Del Olmo Lete, Gregorio – Sanmartín, Joaquín QDŠM: un estamento funcional de Ugarit / *De la Tablilla a la Inteligencia Artificial*, A. González Blanco, J. P. Vita, J. Á. Zamora (eds.) *Homenaje al Prof. Jesús-Luis Cunchillos en su 65 aniversario*, volume I, Instituto de Estudios Islámicos y del Oriente Próximo. Zaragoza, 2003. P. 61–66.

13. Fisher E. J. *Cultic Prostitution in the Ancient Near East? A reassessment*, *Biblical Theology Bulletin: Journal of Bible and Culture (BTB)*, 6 (1976). P. 225–236.

14. Goodfriend, Elaine Adler. *Could keleb in Deuteronomy 23:19 Actually Refer to a Canine? / Pomegranates and golden bells: studies in biblical, Jewish, and Near Eastern ritual, law, and literature in honor of Jacob Milderom/edited by David P. Wright, David Noel Freedman, and Avi Hurvitz*, Winona Lake, Indiana, EISENBRAUNS, 1995. P. 381–398.

15. Graham, Lloyd D. *King's Daughter, God's Wife: The Princess as High Priestess in Mesopotamia (Ur, ca. 2300-1100 BCE) and Egypt (Thebes, ca. 1550-525 BCE)* [Электронный ресурс]. file:///C:/Users/Home-pk/Downloads/King_s_Daughter_God_s_Wife_The_Princess%20(1).pdf

16. Harris, Rivkah. *Notes on the Babylonian Cloister and Hearth: A Review Article / ORIENTALIA, VOLUMEN 38, NOVA SERIES, FASC. 1, PONTIFICIUM INSTITUTUM BIBLICUM, Rome, Italy, 1969. P. 133–145.*

17. Héring, Jean. *The first epistle of Saint Paul to the Corinthians*, translated by A. W. Heathcote and P. J. Allcock. London: The Epworth Press, 1962.

18. Klein, Jacob. *Shulgi of Ur: King of a Neo-Sumerian Empire / Civilizations of the Ancient Near East*, editor in chief Jack M. Sasson, associate editors John Baines, Gary Beckman, Karen S. Rubinson, volume II, Charles Scribner's Sons, MACMILLAN LIBRARY REFERENCE USA, Simon & Schuster Macmillan, New York. P. 843–857.

19. Koitabashi, Matahisa. *Musicians in the Ugaritic Texts / Essays on Ancient Anatolia and Syria in the Second and Third Millennium B.C.*, edited

by H.I.H. Prince Takahito Makasa. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 1996. P. 221–232.

20. Marchesi, Gianni. Who was Buried in the Royal Tombs of Ur? The Epigraphic and Textual Data / *ORIENTALIA*, vol. 73, NOVA SERIES, fasc. 2, PONTIFICIUM INSTITUTUM BIBLICUM, Rome, Italy, 2004. P. 153–197.

21. Margalit, Baruch. The Ugaritic Poem of AQHT: Text, Translation, Commentary. Berlin; New York: de Gruyter, 1989.

22. Marsman, Hennie J. Women in Ugarit & Israel. Their Social and Religious Position in the Context of the Ancient Near East. Leiden – Boston : BRILL, 2003.

23. Matsushima, Eiko. Official Cult and Popular Religion in the Ancient Near East: Papers of the First Colloquium on the Ancient Near East – The City and its Life held at the Middle Eastern Culture Center in Japan (Mitaka, Tokyo), March 20–22, 1992. Publication – Heidelberg: Universitätsverlag C. Winter, 1993. P. 224.

24. Masetti-Rouault, Maria Grazia. Femmes, mythes et cultes dans la culture mésopotamienne ancienne / *Topoi. Orient-Occident. Supplément 10*, 2009. Femmes, cultures et sociétés dans les civilisations méditerranéennes et procheorientales de l'Antiquité.

25. Pirenne-Delforge, Vinciane, book review by Stephanie Budin “The Myth of Sacred Prostitution in Antiquity”. New York: Cambridge University Press, 2008.

26. Schaeffer-Forrer, Claude-Frédéric-Armand. “Ras-Shamra 1929–1979, par la Mission Archéologique de Ras Shamra”: Collection maison de l'Orient (CMO), Hors Série № 3, Maison de l'Orient Méditerranéen, 1, rue Raulin, F-69007 Lyon.

27. Silver, Morris. Temple / Sacred Prostitution in Ancient Mesopotamia Revisited [Электронный ресурс]. https://www.academia.edu/2360254/Temple_Sacred_Prostitution_in_Ancient_Mesopotamia_Revisited?email_work_card=thumbnail

28. Stanley, Autumn. Mothers and Daughters of Invention: notes for a revised history of technology. RUTGERS UNIVERSITY PRESS, New Brunswick, New Jersey, 1995. P. 627.

29. Stark, Christine. “Kultprostitution im Alten Testament”: Die Qedeschen der Hebräischen Bibel und das Motiv der Hurerei. Academic Press Fribourg Vandenhoeck & Ruprecht Göttingen, 2006. 256 c.

30. Stuckey, Johanna H. Priestesses and “Sacred Prostitutes” in the Ancient Eastern Mediterranean / *CANADIAN WOMAN STUDIES/LES CAHIERS DE LA FEMME*, vol. 17, № 1 (1997). P. 5–9.

31. The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago, editorial board Ignace J. Gelb, Thorkild Jacobsen, Benno

Landsberger, A. Leo Oppenheim, volume 6 H, published by Oriental Institute, Chicago 37, Illinois, U.S.A. and J. J. Augustin Verlagsbuchhandlung, Glückstadt, Germany, 1956. P. 280.

32. The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago, editorial board Miguel Civil, Ignace J. Gelb, A. Leo Oppenheim, Erica Reiner, volume 8 K, published by the Oriental Institute, Chicago, Illinois, U.S.A. and J. J. Augustin Verlagsbuchhandlung, Glückstadt, Germany, 1971. P. 638.

33. The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago, editorial board Robert D. Biggs, John A. Brinkman, Miguel Civil, Walter Farber, Ignace J. Gelb†, A. Leo Oppenheim†, Erica Reiner, Martha T. Roth, Matthew W. Stolper, volume 12 P, published by the Oriental Institute, Chicago, Illinois, U.S.A., 2005. P. 592.

34. The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago, editorial board Joan A. Brinkman, Miguel Civil, Ignace J. Gelb, A. Leo Oppenheim†, Erica Reiner, volume 13 Q, published by the Oriental Institute, Chicago, Illinois, U.S.A., 1982. Second Printing Augustin Verlagsbuchhandlung, Glückstadt, Germany, 1995.

35. The Enhanced Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon with an appendix containing the Biblical Aramaic. Based on the lexicon of William Gesenius, as translated by Edward Robinson, and edited with constant reference to the thesaurus of Gesenius as completed by E. Rödiger, and with authorized use of the German editions of Gesenius' Handwörterbuch über das Alte Testament, Oxford [Електронний ресурс]. <http://judaisztika.hu/downloads/BDB.pdf>

36. The Hebrew and Aramaic Lexicon of The Old Testament by Ludwig Koehler and Walter Baumgartner, subsequently revised by Walter Baumgartner and Johann Jakob Stamm, Study Edition, volume II, translated and edited under the supervision of M. E. J. Richardson. Brill, Leiden, Boston, Köln, 2001.

37. Theological Dictionary of the Old Testament, edited by G. Johannes Botterweck, Helmer Ringgren, Heinz-Josef Fabry, translated by Douglas W. Stott, volume XII pāsaḥ-qûm. William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan / Cambridge, U.K., 2003. P. 636.

38. Van der Toorn, Karel. Female Prostitution in Payment of Vows in Ancient Israel / JBL (Journal of Biblical Literature), Vol. 108, № 2 (Summer 1989). P. 193–205.

39. Westenholz, Joan Goodnick. Tamar, Qēdēšā, Qadištu, and Sacred Prostitution in Mesopotamia, Harvard Theological Review, 82 (03), 1989. P. 245–266.